

'Dan gooi me maar eruit!'

Meteen na zijn lerarenopleiding in Zuid-Limburg, januari 1984, had hij een baan als docent Engels, een volledige nog wel. Dat was in die tijd reeds een unicum geworden. Maar hij moest er wel voor naar Velp bij Arnhem. 'Effe naar het Midden-Oosten,' zei hij tegen Elda als hij op zondagavond vertrok. Hij kreeg er twee kamers boven de Rabobank, want de voorzitter van het schoolbestuur was daar een of andere manager. Er woonden nog een werkende jongen en een meisje, beide van vooraan in de twintig en een oudere gepensioneerde heer.

Wien had de baan verkregen en geaccepteerd onder zijn voorwaarde dat hij een vast lokaal zou krijgen en een overhead-projector. Ook dit laatste was in die tijd nog iets uitzonderlijks. De meeste scholen hadden één of twee overhead-projectoren voor studie- of conferentiedagen voor leraren of incidenteel een les in de softe hoek; maatschappijleer of levensbeschouwelijke vorming. Maar het werd echter keurig gehonoreerd. Waarschijnlijk had Wien de zware benoemingsdelegatie met zijn jeugdige vastberadenheid zowel overbluft als gecharmeerd, want hij had ook kort zijn verworven didactische inzichten bij wijze van toelichting gecommuniceerd. Ofschoon die in de oren van de zeer traditionele leiders van de school nogal hevig vernieuwend en misschien wel hemelbestormend moesten hebben geklonken, gaven ze hem unaniem hun vertrouwen, of iets anders bezien, het voordeel van de twijfel. Want achteraf vermoedde Wien dat ze gedacht hadden hem nog wel wat te kunnen 'knedden'. Ze hadden de avond na het sollicitatiegesprek informatie ingewonnen bij de hoofddocent en een van zijn docenten Engels. Zij wisten natuurlijk niet dat Wien in feite met beide goed bevriend was en ook buiten de opleiding contact onderhield. Natuurlijk ook was er gevraagd of Wien niet te hard van stapel zou lopen. Maar zijn docenten verwezen naar prima sta-

geresultaten en Wiens kennis en persoonlijkheid. Bovendien was hij al wat ouder dan gangbare studenten. 'Zo, nu moet je ons niet gaan beschamen,' zeiden ze tegen Wien. Nee, dat zou hij niet gaan doen, zei hij.

Hij kreeg vrijdagmiddag zijn diploma en moest maandag om half negen beginnen. Vrijdagochtend was hij echter nog helemaal naar Velp gereden om het contract te ondertekenen, materialen overgedragen te krijgen, de lokaalsleutel te innen en uiteraard zijn te betrekken lokaal alvast goed te inspecteren. Dus maandagochtend acht uur stond hij in zijn nieuwe lokaal, keek nog eens rond en begon verwoed aan de tafeltjes te schuiven. Die stonden namelijk in de hele school standaard in rijtjes. Dat was voor Wien volstrekt uit de tijd. Dat had hij zelf al altijd op school gehad en moest nu maar eens afgelopen zijn. Zodoende schoof hij ze in een dubbele U-vorm. Oh, trouwens bij Hertoghs van geschiedenis had hij zelf op de middelbare school al in U-vorm gezeten. Dat was gezellig en ging verder toch prima. Nou, en Hertoghs had toch altijd heel wat te vertellen.

Zijn lessenaar stond oorspronkelijk diagonaal in de verre hoek bij het raam op een verhoging. Hij schoof hem in etappes ervanaf en plaatste hem op gelijke hoogte met de leerlingtafeltjes in de opening van de U. De overhead zette hij rechts naast de lessenaar zodat die projecteerde op de witte muur naast het schoolbord.

Toen hij na een tien minuten klaar was, kwam Mulder, de directeur, even kijken.

'Kijk nou eens, wat is dit dan!?'

'Dit is handiger, meer overzicht.'

'Maar daar zijn ze helemaal niet aan gewend, behalve bij Han de Kock.'

'Wie is dat?'

'Maatschappij.'

'Tja, ergens moet er een begin zijn.'

‘Ik hoop dat je niet verkeerd begint. Bij De Kock is het een puinhoop. Die kinderen spelen daar een spelletje mee.’

‘Het is geen opstelling voor een cirkelgesprek of zo, hoor. Dit is gewoon veel praktischer. Ik ga de uitwerkingen van gemaakte opdrachten projecteren met deze projector.’

‘Ja, maar dan schrijven ze alles over.’

‘Geen kans. Je kunt wat je nog niet wil laten zien afdekken met een simpel blaadje papier. Of ik kan een gedeelte alvast laten zien en ondertussen langs de rijen lopen en controleren of ze het ook gemaakt hebben.’

‘Oh, ach zo. En overhoringen en proefwerken? Dit is een vrijbrief voor spieken.’

‘Komen ze snel achter. Toetsen en overhoringen krijgen ze van mij standaard in twee of drie compleet verschillende versies.’

‘Dat gebeurt nooit hier op school.’

‘Waarom niet? Het is toch goed om een bestand aan toetsversies op te bouwen?’

‘Je hebt er goed over nagedacht maar ik ben toch bang dat je de klassen uitnodigt er iets als bij maatschappijleer van te maken.’

‘Dan zijn jullie er toch om in te grijpen? Ik geef een belangrijk vak.’

Mulder keek hem aan. Hij zei niets maar er verscheen een grijns, geen onsympathieke, maar wel een grijns. ‘Zet hem op, Wien. Succes,’ zei hij en liep het lokaal uit.

Meteen erna kwam zijn collega Johan Poort naar binnen zwieren. ‘Zo Wien, wat dacht je? Een goed begin is het halve werk?’

‘Ja, eigenlijk wel. Zoiets.’

‘Mooi, hoor. Gewoon doen. Goh ja, die projector staat daar prima. Ik zie het. Je strekt je arm, legt de sheets erop en je houdt het overzicht over de meute. Goed, hoor!’

Johan was wel dertig jaar ouder dan Wien. Ze raakten later min of meer bevriend. Hij was ooit gescheiden en had nu zijn volwassen zoon en een geadopteerde zoon bij hem in huis. Die twee waren ongeveer van Wiens leeftijd. Hij zou voor de tijd dat hij op de school werkte regelmatig bij Johan binnenlopen 's avonds en een biertje doen, waarbij de zoons vanzelf aanschouwen. Helaas verwaterde het contact nadien. Johans huiskamer was één grote bibliotheek met voornamelijk Engelse boeken. Zij kwamen dergelijke avonden wel door.

'Johan, ik heb de methode bekeken. *Mainstream* is wel erg mainstream, hè?'

'Ja joh, helemaal mee eens. Maar het zijn mavo-kindertjes, hè. Moet je toch niet teveel van verwachten. Gewoon een vaste eigen structuur maken en vooral veel overhoren.' Hij keek Wien even vorsend aan. 'Het echte hobbywerk bewaren we voor ons zelf voor 's avonds, nietwaar?'

Wien moest lachen. Hij had al in de gaten dat Johan er een geheel eigen geestelijk leven erop nahield. Hij had vast ooit de Pedac gedaan en vervolgens MO-A Engels. Daarna had hij het wel prima gevonden en zich naar believen zelf bijgeschoold in de Engelse literatuur en alles wat daarop leek. Johan wist natuurlijk vanuit de sollicitatie dat Wien ondertussen al aan de eerstegraads opleiding MO-B begonnen was, waar hij hem ook regelmatig over ondervroeg, zeker op die heerlijke avonden in zijn huiskamerbibliotheek.

'Wat we wèl samen moeten afspreken, zijn de hoofdstuktoetsen. Maar dat komt wel. Begin eerst maar eens. Oh ja, én de eindexamenklassen die moeten straks mondeling doen en de luistertoets. Ik heb alle voorgaande CITO-luistertoetsen in mijn kast liggen. Dat is wel zinnig om vaker tussendoor te oefenen. Kun je zelf steeds eventjes achterover leunen, hè? Goede timing voor jezelf is ook belangrijk, Wien. Je moet een beetje ritme in je dagen gaan zoeken.'

De lokaaldeur was dicht en de eerste leerlingen begonnen zich al te verzamelen in de gang voor het lokaal.

‘Aha, daar zijn al je eerste discipelen,’ zei Johan. ‘Ik ga die van mij ook maar eens verlossen.’ En hij vertrok.

‘Mogen we al naar binnen?’ vroeg een meisje.

‘Ja hoor, be my guest.’

‘Huh? Waar moeten we zitten?’

‘Ga om te beginnen maar alvast érgens zitten.’

‘Oh, raar hoor!’

Het drong meteen tot Wien door dat deze kinderen gewend waren aan het stramien van vaste plaatsen en ze daar meteen op werden aangesproken in geval ze er eventjes stiekem van afweken. De klassenvertegenwoordigster overhandigde hem het klassenboek en hij vond meteen voorin de plattegrond van de toegekende plaatsen. Tjee, dacht hij, nog steeds niks veranderd. Het gekke was, dat hij zich tijdens de stageperiodes nauwelijks met zoiets had beziggehouden. Je deed je kunstje, onder supervisie van je stagedocent, en dat was het. Aanwezigheid en plaatsen conform de plattegrond waren uiteindelijk aan de reguliere docent.

Deze eerste maandagklas was een 2 mavo-club van vrijwel dertig stuks. Dus de onwennige onrust en het gekibbel waren niet gering. Het kostte Wien meteen al moeite zelf rustig te blijven en een zweetuitbraak te onderdrukken.

‘Ja, waar moet ik nou zitten!?’ hoorde hij van alle kanten.

‘Weg hier, ik zit hier!’ stonden er twee te bekvechten.

‘Hallo beste mensen,’ onderbrak hij met enig stemverhef het tumult. Dat hielp een moment. Ze keken even naar hem, zo van: oh, het heeft ook een stem. ‘Ga in ieder geval eerst rustig zitten. Dan kan ik me voorstellen en komen we er samen wel uit.’

‘Waarom moeten we zo zitten?’ vroeg een meisje verontwaardigd. ‘Hoeven we hier niks te leren?’ Wien begreep de impliciete verwijzing naar De Kock van maatschappijleer.

‘Nou,’ antwoordde Wien meteen fel, ‘als ik je niks leer van Engels, ga jij straks je diploma niet halen. En als ik mijn best doe voor je en jij niet voor jezelf of voor mij, pak ik je aan. Dus ga maar gauw zitten.’

‘Wauw,’ werd er gereageerd, ‘die zit!’ En ze begonnen zich te schikken in het lot van een nieuwe klasindeling. Op dat moment kwam Mulder weer het lokaal in lopen. Enkele leerlingen stonden nog achter hun tafeltjes en waren bezig hun tas en zichzelf te installeren. De rest zat al. Mulder had een directeursstem, tamelijk doorrookt ook, en Wien zag dat ogenblikkelijk op zijn entree werd gereageerd.

‘Jongelui, ik stel jullie meneer Berger voor en hij komt voor vast aan jullie Engels geven nu meneer Van Drenth een baan heeft aanvaard op een andere school.’ Daar ga ik hem aan houden, dat *voor vast*, dacht Wien. ‘Meneer Berger gaat in zijn lessen Engels veel gebruik maken van de overhead-projector. Die staat hier naast zijn tafel. En daarom is het handiger als hij in het midden zit en en jullie direct kan zien. Let goed op en gedraag je. Meneer Berger, veel succes en nogmaals welkom op onze school.’

‘Dank u, meneer Mulder.’ En Mulder was weer weg.

‘Meneer, waar komt u vandaan?’ was de eerste vraag meteen nadat Mulder de deur achter zich had dichtgedaan.

‘Rechtstreeks uit de rimboe van Limboland,’ zei Wien. ‘Maar dat vertel ik jullie dadelijk wel. Ik loop zo eerst jullie namen door. Aha, hier staan ze.’ Hij hield de plattegrondpagina in het klassenboek voor zich, die natuurlijk standaard volgens de tafelrytjes was ingevuld. ‘Alleen een beetje verkeerd,’ voegde hij grinnikend toe. Een enkeling begreep het grapje en lachte even mee.

‘Nee, nú zitten we verkeerd!’ riep een volgend brutaaltje. En ze kreeg bijval van een groepje prinsesjes bij haar in de buurt.

‘Weet je, daar kun je nu wel over doordrammen maar dat gaat je niet helpen, hoor ... eh, hoe heet je?’

‘Ja,’ antwoordde het brutaaltje, ‘dat krijg je, hè, als je ons verkeerd laat zitten. Ken je de namen niet.’

‘Een ding, meisje,’ reageerde Wien met rauw maar gedoseerd stemverhef, ‘ik neem aan dat je je even vergiste maar voor jou en voor jullie ben ik *u* en niet *je*. En daar krijg je nu niet het laatste woord voor. Als je nog één keer daarmee in de fout gaat, stuur ik je meteen deze eerste les naar meneer Mulder en loop ik zelf even mee.’ Tot zijn verbazing leek zijn uithaal enigszins te werken. Wordt een leuk baantje, dacht hij.

Hij nam de namen door en legde nog eens in eigen woorden uit waarom ze in deze opstelling zaten en zouden blijven zitten.

‘Maar bij meneer De Kock zitten we ook zo en daar zitten we alleen maar te klooiën.’

‘Ja jongen, dat heb ik al gehoord. Want ik heb meneer Mulder en meneer Poort ook meteen gezegd dat ik op deze manier wil werken. Toch ben ik meneer De Kock niet en ik geef niet maatschappijleer.

‘Klopt,’ vernam Wien vanuit een hoek. De korte stilte die erna viel, was een bevestigende. Hèhè, dit gaat een betere kant uit, dacht hij.

‘Weet je wat,’ zei hij, ‘we gaan gewoon beginnen. Ik geef jullie twee weken te gaan zitten waar je wil. Daarna ken ik jullie al wat beter en plak ik een vaste plattegrond voor Engels in het klassenboek.’

Tot zover het directe begin van zijn onderwijs carrière. Hij had niettemin een volle baan vergaard en dat betekende negentwintig uren in de week. Met Johan Poort had hij besloten alle mavo-leerjaren te delen maar daarbij had Wien nog drie eerstejaarsgroepen meeo. In de mavo-klassen bleef het lesgeven bij tijd en wijle een gevecht, niet alleen met die u-vorm maar sowieso met de soort kinderen en met name het soort onderwijs

waarmee zij waren opgevoed, en waarin sterk de nadruk lag op inslijpen, gedachteloos – hij zei altijd: hersenloos - reproduceren. Hij kwam er al snel achter dat het clichéadvies van vooral Mulder maar ook Poort ondanks zijn aversie niet zomaar opzij gelegd kon worden: ‘Je moet ze kort houden, flink laten werken en zoveel mogelijk overhoren,’ hadden ze gezegd. Natuurlijk kende hij de typering al uit zijn stageperioden maar Wien hield niet van de makkelijkste weg. Het ging hem niet om zelfhandhaving als docent maar om écht onderwijs. En daar had hij zo zijn voorlopig onweerlegbare ideeën over gevormd.

Niettemin was hij aan het einde van die eerste les reeds, bij het verlaten van het lokaal, zelfs door een leerling gewaarschuwd voor al te veel voortvarendheid in het omgooien van het lessysteem. De jongen was even bij hem aan de tafel komen staan. Wien gebaarde de nieuwe klas nog even buiten te blijven staan.

‘Meneer Berger,’ zei de zeer beschaafd ogende jongen, ‘uw voorganger wilde ook heel veel veranderen maar hij is weggepest.’

‘Oh?’ antwoordde Wien verbaasd. Dit was al meteen iets anders dan hij tijdens de sollicitatie vernomen had.

‘Ik kan wel zien dat u anders bent,’ vervolgde de jongen, ‘maar meneer Van Drenth begon veel te veel leerlingen te verwijderen uit de klas. Daar moet u echt voor oppassen want dan gaan ze extra proberen te worden verwijderd. Dat spreken ze met elkaar af.’

‘Ja, dat begrijp ik dan wel dat dat zo gaat.’

‘En ik wil u nog één dingetje zeggen: hier in Velp is een groot verschil tussen Velp-Zuid en Velp-Noord. Die meisjes die zo brutaal waren, zijn uit Zuid. Meer zeg ik niet. Dan hebt u een idee.’

‘Dankjewel,’ zei Wien. ‘Ik zal er zo onopvallend mogelijk mee omgaan. Goed?’

‘Dat is een goed idee.’

‘Ga gauw naar je volgende les.’

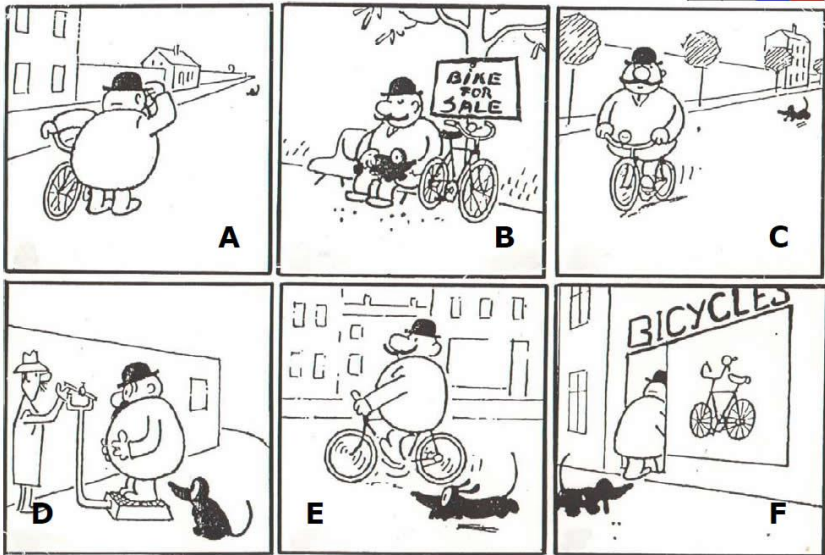
Er kwam een mavo 3-klas in slagorde naar binnen, met eenzelfde begin als het vorige lesuur. Deze keer kon Wien ze enigszins voor blijven. Hij had trouwens toch al de stellige overtuiging dat de didactiek binnen een schoolvak vooraf ging aan het pedagogisch klimaat. Als je kinderen, pubers, didactisch mond-dood sloeg, kreeg je uiterst kinderachtig gedrag terug waar zij ook maar even het gevoel hadden niet onderdrukt te worden, bij elke afwijking van de gangbare patronen. De lesmethode *Mainstream* werd in alle groepen 1 tot en met 3 mavo gehanteerd als de bijbel van het Engels. Alleen in het eindexamenjaar werd er noodzakelijkerwijs iets meer vanaf geweken. Om zichzelf in ieder geval een béétje te beschermen, hield Wien deels wel het boek *Mainstream* aan maar de leeslesjes daarin waren onbeschrijflijk schools en onwerkelijk, de oefeningentypologie was van een bijna prehistorische didactiek en de grammatica werd op z'n skinneriaans gedrild. De methode deed hem nog het meest denken aan *First Things First*, waar hij zelf in de onderbouw vwo eind jaren '60, begin '70 mentaal mee was vermorzeld. Wat had hij daar een antipathie tegen Engels mee gekregen. Een wonder dat hij het later nog ging studeren.

Wien gebruikte de overheadprojector zonder woorden op een volkomen vanzelfsprekende terloopse manier, je zou bijna zeggen: als een professional. Waarschijnlijk maakte dat nog de meeste indruk. Bovendien hadden de leerlingen al snel door dat het heel wat tijd en saaiheid scheelde als de oefeningen kant en klaar regeltje voor regeltje werden nagekeken. Tussendoor, op schijnbaar willekeurige momenten, projecteerde Wien een wat ruimer gedeelte van de uitgewerkte opdrachten. Dan stond hij plotseling op en liep achter de tafeltjes door om snel over de schouders van leerlingen mee te kijken. Hij maakte opmerkingen als: ‘Zie je nu wat je fout hebt gedaan?’ of ‘Nee, dat moet je

nog even duidelijk verbeteren' of 'Was je die oefening vergeten?'

Hij wekte zo de indruk dat hij precies wist hoe iedereen zijn of haar huiswerk deed. Ook zag hij regelmatig leerlingen wat onwennig kijken als hij niet meteen straf opgaf bij ontbrekende oefeningen. Hij maakte wel opmerkingen om aan te geven dat hij het gezien had en constateerde dat dezelfde leerling een volgende keer minder in gebreke was gebleven.

Aangezien Wien parallel moest blijven lopen aan Johan Poort op de mavo en andere collega's op de meao, bleven de lessen qua toetsing ook gebaseerd op de gangbare methode, *Mainstream* dus op de mavo en *Time is Money* op de meao. Over dit laatste dadelijk meer. Maar hij hield in zijn lessen tijd over. Soms als hij geen zin had in iets anders, liet hij ze alvast het huiswerk maken of leren, wat in die tijd in tegenstelling tot nu bepaald niet gebruikelijk of de bedoeling was. Al snel echter had hij een behoorlijke voorraad aan alternatieve opdrachten operationeel gemaakt, dat wil zeggen, hij had die altijd bij de hand in mappen in zijn tas of al opgeslagen in de kast in het lokaal. Daarmee liet hij klassen in overblijvende lestijd wennen aan een ietwat andere manier van bezig zijn met taalverwerking, los van 'het boek'. Dan legde hij gespeeld nonchalant een sheet op de overhead met een plaatjesverhaal waarvan de volgorde van de plaatjes herschikt moest worden maar waarin ook een gimmick besloten was. Erbij verschaftte hij hulpwoorden in het Engels en hulpzinnen. Als ze met grammatica bij de verleden tijd, de *past tense*, waren aanbeland, kon de opdracht zijn: beschrijf eerst elk plaatje (uiteraard in het Engels), bepaal samen de juiste volgorde van de plaatjes, vertel daarna het verhaaltje in de verleden tijd.

Bike for sale

1. Find a logical order in the pictures.
2. Describe each picture in detail, that is: say exactly where the man is, where the dog is (has it got a name?), what both are doing etc.
3. Write or tell the **story** of the man and his doggie. (Use the **past tense** chiefly.)

You may use the following words:

building	to need
next to	amazed
along	bowler hat
house	moustache
wall	trees
window	lap
dog (dachshund?)	to caress / to pet
to peer into ...	satisfied
... the far distance	board / notice
to lag behind	bench
to keep up	against
to run along	park
to weigh	to park
to measure	to stay / lag behind
weight	to buy
weighing scales	to slim down
a ride	too fat / heavy
exercise	to lose weight

Also think about some **story-line**, like this:

Introduction

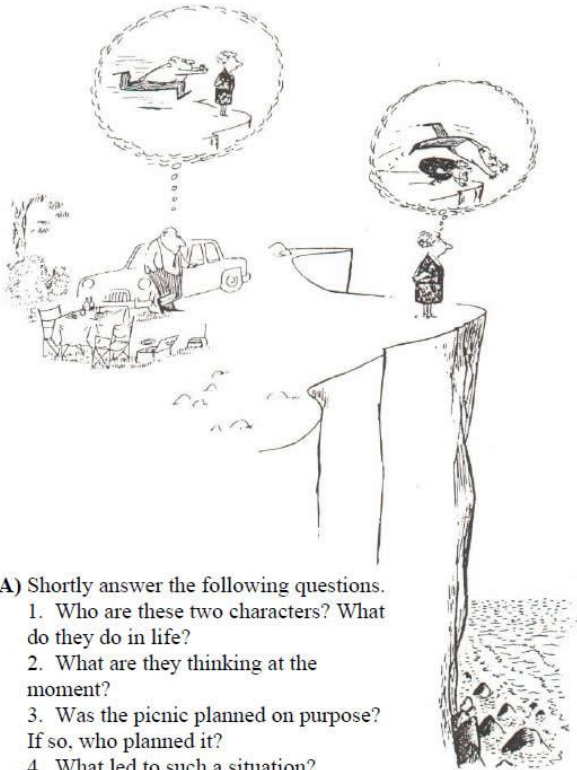
- Information about the man (and his little dog);
- who they were (names?);
- where they live (what kind of town?);
- what he did for life (what job? Unemployed?);
- married/divorced? (why?);
- widower? (how come? how long for?);
- still single? (lonely?);
- his personality etc.

Narrative / Middle section

- what he decided to do, one day;
- why he did so? (because everybody did so? / Just for fun? / because the media told him to watch his health? / ... ?)
- what he used to do before;
- (unexpected) consequences / coincidences etc.

End / Conclusion

Al vanuit zijn studententijd beschikte Wien over een veelheid van dergelijke opdrachten. In de iets hogere klassen was deze volgende Roald Dahl-achtige situatie een succesformule.

Word aid:
to bend down
to duck
edge
cliff
steep
retired
relation

A) Shortly answer the following questions.

1. Who are these two characters? What do they do in life?
2. What are they thinking at the moment?
3. Was the picnic planned on purpose? If so, who planned it?
4. What led to such a situation?

B) One of these two characters has a plan which finally succeeds. Write out the dialogue that would take place in the police station.

C) Imagine the conversation between this couple when they were planning their picnic. Write out the most important part.

D) Imagine the drawing was used for an advertisement or advertising campaign.

Write out:

- the slogan ;
- the short text (no more than five lines) that would accompany it.
(Make sure the type of advertised product comes out.)

Natuurlijk had hij ook kortere opdrachtjes, doorgaans plaatjes die een situatie weergaven en waarin een raadseltje verstopt zat, uiteraard steeds met hulpwoorden in het Engels. Of probleemoplossingsopdrachten voor groepjes, waarvan de leden elk een

net iets verschillend informatiekaartje kregen en door vragen aan elkaar, uiteraard in het Engels, tot een oplossing konden komen. Dit laatste soort informatiekloofopdrachten waren niettemin net iets te ambitieus voor mavo-leerlingen maar de meao'ers keken ernaar uit.

Dat was op zich een ander verhaal, Wiens lessen aan de meao-afdeling van de school. Er was een zeer strak programma van te verwerven vakterminologie, handelscorrespondentie en daarbij behorende functionele zinnestukjes en grammatica. Het kwam voor de leerlingen neer op elke les een brief schrijven, grammaticazinnen naar het Engels vertalen en begrippenvocabulair leren. Elke week werd er tevens overhoord. Het klassikaal controleren en bespreken van gemaakte brieven was voor elke docent een intensieve en tijdrovende activiteit en daarbij moest er ook nog uitleg verschaft worden over vervolgcourrespondentie en grammatica.

Wien had drie collega's op de meao. Twee dames van rond de veertig jaar waren gewend de leerlingen flink onder druk te zetten. Je hoefde niet heel goed te kijken en luisteren om te begrijpen dat ze heel veel haar op de tanden hadden, maar feitelijk was zoiets ook wel nodig om met een traditionele aanpak überhaupt door zo'n overambitieuze taaltrainingsprogramma heen te komen. Dan was er een andere mannelijke collega, net een paar jaar ouder dan Wien en precies een jaar eerder begonnen op de school. In het tweewekelijks werkoverleg bleek dat hij altijd achterliep en daar voerde hij allerlei omstandigheden voor aan. Hij was wat nerveus als hij verslag moest doen. De dames deden dan wel hun best zo begrijpend en meegaand mogelijk daarop in te gaan, maar hun lichte ergernis liet zich niet echt verhullen. Wien had daarentegen het gevoel dat zij stiekem groeiden met het relatief onvermogen van de collega en zij daarom juist zo iemand nodig hadden. Vanzelfsprekend waren

zij er bij Wien vanuit gegaan dat zijn voortgangsproblemen nog een stuk groter zouden zijn.

‘En hoe gaat het bij jou?’ vroeg de vakgroepvoorzitster, Zwart heette ze, de eerste vergaderingen steeds nadat zijn collega beschroomd zijn billen had moeten ontbloten.

‘Prima, hoor,’ antwoordde Wien, waarop hij de dames ogenblikkelijk synchroon een uiterst verbaasd gezicht zag trekken. Dat antwoord was niet de bedoeling, leek het.

‘Oh? En krijg je alles binnen de tijd af?’

‘Zeker.’

‘Oh? Behandel je wel alles? Loop je de brieven na? Hou je bij wie zijn werk doet en wie niet? Heb je de *order confirmation* al uitgelegd? En de *perfect tense*?’

‘Ja hoor,’ antwoordde hij. ‘Geen probleem. Het boek is verder ook heel duidelijk.’

‘Ja, maar het is wel veel. Dat zie je aan Martin. En dat weten we zelf ook wel. Maar Marita en ik zitten al jaren in de stof, dus wij kennen de valkuilen wel, vooral met het oog op de toetsen.’

Ja, dacht Wien, als je stof tussen de benen hebt, zit je in de stof. ‘Dat neem ik aan,’ zei hij. ‘Maar ik heb de toetsen voor de eerste tijd thuis goed doorgenomen. Dus ik weet wel waar het naartoe gaat. Ik ben trouwens blij dat jullie die al allemaal klaar hebben. Dat scheelt.’

‘Maar het tempo is hoog. Elke nieuwe docent heeft daar moeite mee. Ben je niet bang dat je af en toe wat over het hoofd ziet?’

‘Nee, dat ben ik eigenlijk niet en dat geloof ik ook niet. Ik heb wel al eens gehoord dat ik kennelijk heel duidelijk kan uitlegen.’

‘Ja, dat moet dan wel. Nou vooruit, we zullen wel zien. Hou ons wel op de hoogte als er wat is. En je kunt altijd alles vragen.’

‘Nou, dat vind ik hartstikke fijn.’ Hij griezelde even van zichzelf, van zijn eigen voorkomendheid.

Het viel hem tevens op dat ze niet doorvroegen hóe hij dan te werk ging. Dus dat vertelde hij ook niet. Kwamen ze later wel achter. En was het niet door rechtstreeks aan Wien om toelichting te vragen, dan hoorden ze terloops in de gangen wel leerlingen uit, of ze hoorden iets terug van eigen leerlingen. Zo van: 'Nou mevrouw, meneer Berger doet dat heel anders.' Het was zeker zo dat als hij identiek aan de dames te werk was gegaan, hij hun planning ook bij lange na niet had kunnen bijhouden. Daar moest je als docent eerst de status van een takkewijf of een bullebak voor vergaard hebben.

Wat hij niet vertelde, was dat hij meteen de zondag voor zijn eerste lesdag al het te behandelen hoofdstuk in *Time is Money* had uitgewerkt. Gelukkig had hij drie parallelklassen meao. Hij had alles met stiften in verschillende kleuren op sheets geschreven: de briefopdrachten, de te vertalen grammaticazinnen en nog aparte schematische grammaticaoverzichten. In de vertaalzinnen had hij bijvoorbeeld alle verleden tijden (*past tenses*) en bijbehorende tijdsaanduidingen in rood geschreven en alle voltooiden tijden (*perfect tenses*) en aanduidingen in blauw. Op zich allemaal niet zo bijzonder, maar op het moment dat hij de overhead aanklikte en zijn eerste sheet er zwierig op legde, welke meteen haarscherp op de muur verscheen, viel bij menige jongeling de mond open. Dit was in die tijd werkelijk volstrekt nieuw voor hen.

'Hoho,' zei Wien, 'we gaan het beetje bij beetje doen, niet zomaar klakkeloos overschrijven.' En hij legde een gewoon A4'tje over de sheet en schoof dat naar beneden al naar gelang hij met de uitleg vorderde. Zo bleef hij nadien elke les de brieven nakijken en de vertaalzinnen. Na een maand zat de routine er goed in en liep hij altijd eerst, nadat hij de eerste vijf à tien zinnen had vrijgegeven aan het begin van de les, achter de tafels langs om globaal het huiswerk te controleren. Dat was niet echt waarvoor hij in het onderwijs was gegaan, maar hij kon niet achterblijven

bij zijn collega's en moest minimaal met dat controleren wat schijn hooghouden. Hij had echter de meeste leerlingen al zover dat zij gewoon hun werk hadden gedaan. Achteraf kon hij zich niet herinneren dat hij één meao-leerling ooit daadwerkelijk bestraft had voor ontbrekend huiswerk. Wel nam hij op gezette tijden iemand apart en vroeg wat er aan de hand was. Hij had het gevoel dat zo iemand dan eerlijk was en soms ook durfde te zeggen dat hij of zij er zich in het weekend niet toe had kunnen zetten.

'OK,' zei Wien dan. 'Laat het me de volgende keer zien.'

Het kwam zelfs voor dat het antwoord dan was: 'Maar ik kan het dadelijk overschrijven van de muur.'

'Prima,' antwoordde Wien. 'Dan wil ik volgende les zien dat je in ieder geval dát ook gedaan hebt. En je nieuwe huiswerk af. Want anders schiet ik je aan bij de geheime dienst.' Hij kwam nooit bedrogen uit. Vertrouwen betaalde zich terug. Hoe dan ook, al bij zijn keuze voor het leraarschap had Wien zich vorgenommen nooit repressief te werk te zullen gaan, hetgeen het hem, afhankelijk van het pedagogisch klimaat op een school, niet altijd vereenvoudigde.

Een kleine kanttekening past hier bij deze eerste school: Er bestonden geen mobiele telefoons toen, waarmee je even een fotootje had kunnen nemen van een geprojecteerde uitwerking of aantekening. Nee, de mens was toen voorlopig nog een homo, dat wil zeggen een analoge sapiens en nog lang geen digitale deus, ook nog geen google algoritme.

Na een half jaar ging het richting zomervakantie en werd Wien uitgenodigd bij Mulder, zijn adjunct Melchior – een aardige man trouwens – én een nieuwe ster onder de schoolverwulfselen: De Bruyne. Deze laatste zou met ingang van het volgend schooljaar aan de directie worden toegevoegd als algemeen manager, zeg maar floor-manager. De school was groeiende, van-

daar waarschijnlijk. Wien vernam zijn naam en het viel hem meteen op dat de man ook een bruin pak droeg. Wat verder intrigereerde aan zijn uiterlijk, was het beige overhemd en daaroverheen de lichtblauwe stropdas. De man zou zolang Wien nog op de school bleef lesgeven nooit dat pak meer uitdoen, al had hij er misschien wel vijf identieke van in de kast hangen. Heel af en toe werd het overhemd ingewisseld voor een gebroken witte variant. Maar die stropdas ... De man zou het jaar erna steeds tijdens lessen door de gangen schuimen en Wien zag hem vaak voor de gangvensters van zijn lokaal verschijnen. Dan rekte hij even zijn nek, alsof hij iemand in de klas zocht, schudde tegelijk in een heel korte nauwelijks waarneembare beweging zijn hoofd en verdween weer. Daarbij waren inmiddels zijn schoenen objecten waar je niet omheen kon, zo onder dat pak. Ze waren bruin en degelijk, en meer dan berekend op de vele kilometers die hij door de gangen maakte. Het had Wien niet verbaasd als hem verteld was dat de schoenen ook verstevigde teenstukken hadden, zoals werkschoenen voor de bouw.

‘Ga zitten, Wien,’ zei Mulder. ‘Laten we meteen tot zaken komen. We zijn behoorlijk tevreden over je, genoeg in ieder geval om je een vervolgaanstelling te bieden voor een jaar.’

‘Aha,’ reageerde Wien. ‘Dat is één. En nu twee: Waarom niet een vaste aanstelling?’

‘Dat hebben we inderdaad onder elkaar hier besproken maar dat vinden we nog wat vroeg.’ Melchior knikte mee. De Bruyne zat streng en onbeweeglijk Wien te observeren.

‘Hmm,’ antwoordde Wien en liet het even daarbij. Hij wist ondertussen dat zijn collega Martin op de meao, die nu reeds anderhalf jaar op de school erop had zitten, een tweede opeenvolgende tijdelijke aanstelling voorgeschoteld had gekregen. Juridisch kon dat eigenlijk niet. Je kon maar twee jaar tijdelijk aan het lijntje worden gehouden, tenzij je zelf akkoord ging. Martin was geschokt geweest, temeer omdat hij een half jaar eerder ge-

trouwd was en de voorlopige koop van een huis afhing van zijn aanstaande vaste aanstelling. Die kwam er dus niet. Toch was hij akkoord gegaan. Wien kon dat niet echt volgen.

‘Wat denk je?’ vroeg Melchior.

‘Tja, als ik me bedenk dat mijn voorganger het alleen al qua orde houden niet heeft kunnen redden, vind ik dat ik het, zeker zo halverwege het jaar en met het nodige geëxperimenteer, in de ogen van leerlingen tenminste, niet echt slecht gedaan heb.’

‘Dat heb je zeker niet. Daar hebben wij het hier ook over gehad.’

‘En verder wil ik zeggen dat iemand als ik alleen maar beter wordt vanuit een stevige basis van vertrouwen. Daarbij, maar daar hebben jullie feitelijk geen boodschap aan, ik rij nu nog elke week heen en weer maar wil me best in deze regio vestigen zodra ik weet waar ik aantoe ben. En dan komt Elda, mijn vriendin, ook hierheen.’

‘Werkt zij?’

‘Ja, bij de bedrijfsartsdienst van de GGD Heuvelland-Noord.’

‘Ach zo. Daar moet hier ook wel werk in te vinden zijn,’ zei Mulder. De heren keken elkaar even aan. ‘We hebben zeker goed vertrouwen in je kennis en kunde,’ vatte Mulder de draad weer op. ‘Maar er zijn toch een paar dingen waar je nog progressie in moet maken, denken wij.’

Wien keek vragend. ‘Dat zou kunnen,’ zei hij.

‘Ik denk dat je meer moet aansluiten bij je collega’s.’

‘Hoe bedoelt u?’

‘Nou, je kijkt nogal af op het gebied van vakbenadering en in de omgang met leerlingen.’

‘Meneer Mulder, ik begrijp dát u dat zegt en waarom. Maar even vanuit mezelf bekeken, ik wijk om te beginnen niet af van het programma, of beter gezegd: ik waarborg zelfs het programma. Dat kan iedereen ook zien aan de resultaten van mijn

leerlingen, waaraan ik voor de duidelijkheid toevoeg: ik zeg niemand niets voor. En ten tweede, ik ben op geen enkele manier erop uit een popie jopie te zijn of te worden. Ik werk vanuit de inhoud en daar voelen leerlingen zich in het algemeen wel bij. Mogelijk is dat juist iets wat zich terugbetaalt.' Hij zag de heren even twijfelen want Wien had ze al meteen de nodige wind uit de zeilen genomen. Hij had namelijk recent tijdens het werkoverleg met de vakgroep Engels meao de suggestie vernomen dat hij klassen misschien wel net iets te nadrukkelijk voorbereidde op een toets. Zo'n verschil in klasgemiddelden begon een patroon te worden en was nog nooit eerder vertoond. Of had hij wellicht ook iets anders genormeerd, iets meer door de vingers gezien? En vervolgens hadden de dames het laatste beoordelingsmodel nog eens met hem nagelopen. Martin zat er besmuikt geamuseerd bij te kijken. Wien kon niets ontdekken waar hij concessies ten voordele van de leerlingen had gedaan en zei dit. Hij bood de dames aan de gemaakte en beoordeelde proefwerken van hem nog eens na te lopen. Ze werden immers toch altijd bewaard en lagen in zijn lokaalkast. Ja zeg, ze hadden het druk genoeg.

'Dat zou kunnen,' antwoordde Mulder na een moment van aarzeling. 'Maar wij moeten vanuit ons als directie ook naar het geheel kijken. Leerlingen van verschillende klassen vergelijken zich graag met elkaar. Leerlingen van jouw collega's vragen waarom zij niet ook zo'n projector gebruiken. Dat kan soms lastig zijn. Maar waarom doe jij dat nu eigenlijk? Vertel het nog eens heel precies.'

'Meneer Mulder, ik heb wel alles al vooruitgewerkt, na school, in avonduren en naast mijn niet eenvoudige tijdrovende studie. Dat doe ik graag met het oog op de effectiviteit als je het klaar hebt. Dan krijg je de *rewards* voor gedane arbeid vanzelf terug. Zo'n projector moet je structureel gebruiken en niet voor de show. Voor de meao heb ik alle brieven zelf op de typema-

chine gemaakt, ze vergroot gekopieerd op sheets en daarna waar nodig met verschillende kleuren watervaste stiften gemarkeerd. Die brieven zijn zo geweldig eenduidig en makkelijk toe te lichten in de klas. En *face to face*, hè! Hetzelfde geldt voor de eindeloos vele grammatica-vertaalzinnnetjes. *Contrastive analysis*, heet dat.' Hij gooide er maar even een vakterm tussenin. 'Die zinnen heb ik vanuit de antwoordenboeken vergroot gekopieerd, achter elkaar geplakt op A4'tjes, die A4'tjes weer gekopieerd op sheets en die sheets weer met stiften voorzien van markeringen en uitleg. Dat scheelt enorm veel lestijd en ik kan tussendoor huiswerk controleren zonder dat ook dat lestijd kost. Min of meer hetzelfde doe ik op de mavo. Kortom, ik heb er ook in geïnvesteerd maar iedereen mag mijn spullen overnemen, bijvoorbeeld alle onbewerkte sheets, de moedervellen.'

'Maar je doet daarnaast veel aan *Spielerei*, horen wij en zien we ook wel eens.'

'Ná het reguliere werk, niet tijdens en niet ter vervanging.'

'Dat vernemen andere klassen ook.'

'Zal best maar daar kan ik niks mee. Ik kan jullie hoe dan ook uitleggen dat sommige opdrachten die ik doe misschien wel leuk of uitnodigend gevonden worden maar dat ik ze niet voor de leuk doe. De taalverwerving gaat er meer ontspannen door, natuurlijker en vaster. Een bewezen kwalitatieve aanvulling.'

'Jouw voorganger Van Drenth predikte ook heel hardop communicatief onderwijs maar hij heeft het niet gered.'

'Daar heb ik iets van vernomen. Dan heeft mijn voorganger iets verkeerd aangepakt of niet goed begrepen wat communicatief onderwijs is. Ik predik niks maar sta gewoon voor goed onderwijs, waarbij ik trouwens helemaal niet het wiel sta uit te vinden. Die *Spielerei*-opdrachten komen voort uit beproefde internationale taalmethodieken. Ik heb me daar tijdens mijn studie én in Engeland zeer ter dege in verdiept. Daar studeer je voor, voor voortgeschreden inzichten, toch?'

‘Ja, ja,’ bracht Mulder uit, met duidelijk nog zo zijn bedenkingen.

‘Zodoende,’ antwoordde Wien.

‘Iets anders,’ gaf Mulder het een plotselinge wending. ‘Je ziet er nog jong uit. Zou het iets zijn een snor te laten staan?’

Wien ging er voor het goede fatsoen maar serieus op in. ‘Och, daar heb ik wel eens over gedacht maar ik krijg dan te zeer een dikke kop. Ziet niet uit.’

‘Nou, zo dik is die bepaald niet. Het zou je misschien iets ouder maken. Esser heeft een beetje jouw vorm hoofd.’ Esser was collega Duits, ongeveer veertig jaar, besnord, en zoals Wien eerder al eens was gebleken duidelijk een voorbeelddocent van Mulder. En Esser had er flink de knoet onder, hield wel van skinneriaans drillen, begaf zich uiterst relaxt door gangen en in de docentenkamer, *völlig unter Kontrolle*, een dik-voorkaarshowtje, flirtte niettemin half vaderlijk met de meisjes, of was er minimaal soms akelig amicaal mee.

‘Ik zal er in de vakantie eens aan werken.’

‘Ah! Dus je gaat in op ons aanbod?’

‘Waarom niet?’ antwoordde hij, stond op en liet ze daarmee na zijn vertrek enigszins verbluft achter. Waarschijnlijk hadden ze nog wel een paar meer details te vermelden gehad.

Zijn tweede schooljaar, 1984-85, verliep in beginsel hetzelfde, in ieder geval tot de Kerst. Hij had er wonder boven wonder echter meao 2-klassen bijgekregen ten koste van brugklassen mavo. Ook veranderde hij niets aan zijn werkwijze. Hij deed zijn voordeel met wat hij al aan materialen verzameld had en breidde hier en daar uit. De argwaan bij zijn meao-dames bleef onveranderd maar Johan Poort begon wat extra opdrachten van Wien over te nemen. Hij vertelde Wien na afloop zelfs enthousiast hoe het was gegaan.

In september al bleek dat Elda een baan bij de GGD in Nijmegen kon krijgen, te beginnen op 1 januari in het nieuwe jaar. Ze ging op afstand, vanuit Limburg, op zoek naar een huurhuis, wat toen zo eenvoudig nog niet was, en ze vonden er een tevens precies met ingang van 1 januari.

‘Dan wil ik in december met je trouwen,’ zei ze.

‘Maar meisje,’ zei hij, ‘dan wil ik dat toch ook.’ En ze trouwden op de Dag van de Onnozele Kinderen voor de wet, want dan was het in het gemeentehuis gratis. De dag erna begon met vereende krachten de verhuizing.

Maar daar lag wat Wiens werk betreft een keerpunt. Op zeker moment in januari vroeg een collegaatje Frans of ze hem privé kon spreken. Hij had vriendschappelijk omgang met haar en hij wist zeker dat het niets in relationele zin betrof. Zij vertelde hem dat een nichtje van Melchior haar studie Engels naar alle waarschijnlijkheid in juni zou afsluiten. Het was nog steeds de tijd van een enorm overschot op de arbeidsmarkt aan docenten algemene vakken. Aan economiedocenten daarentegen was bizar genoeg een net zo groot tekort. Er liep op de school een nog studerende heao-student-docent rond, die uiteraard disfunctioneerde als docent maar na een half jaar een vaste aanstelling bedong, welke hij dus ook kreeg. Maar goed, onderscheid moest en moet er zijn, zullen we maar zeggen. Wien keek alleen naar zichzelf, ging zich niet vergelijken. Van dergelijke afgunst had hij nooit last gehad.

Wien zag de bruine schim van De Bruyne inmiddels wel twintig keer per dag langs zijn lokaal schieten, even stoppen en weer verder gaan. Hij had een 3 mavo-klas waarin de zoon van Mulder zat. Wien sloot zoiets volkomen uit zijn bewustzijn, steeds meer zag hij de jongen echter zitten gniffelen met om hem heen verzamelde klasgenoten zodra Wien iets zei. Ze onderbraken regelmatig uitleg in het Engels en vroegen dan wat dat in het Limburgs was. Na een paar weken was het Wien ge-

noeg en stuurde hij de jongen weg met de boodschap zijn vader heel precies te vertellen waarom hij verwijderd was.

‘Waarom ben ik dan verwijderd?’ vroeg de jongen voordat hij het lokaal verliet.

‘Als je niet heel erg dom bent, moet je dat tegen de tijd dat je bij het kantoor van je vader aankomt voor jezelf wel boven tafel hebben,’ antwoordde Wien.

De volgende les zat hij er weer, alsof niets gebeurd was. Hij hield zich weliswaar wat rustiger, maar Wien hoorde er nooit meer iets over terug. Hij had zelf ook geen zin verhaal te halen.

Een van de kopieerapparaten stond in de corridor tussen de hal en de directiekamer. Het was het beste apparaat in de school en het meest geschikt voor het kopiëren op sheets. Wien merkte dat het Mulder begon te storen als hij daar stond, ofschoon dat nu na ruim een jaar niet meer dan één- maximaal tweemaal per week was. Voor gewoon toetskopieerwerk gebruikte hij een andere machine. Mulder liep ongeveer vanaf de jaarwisseling 84-85 aanvankelijk steeds gejaagd en zonder iets te zeggen achter hem langs. Een paar maanden later zei hij plotseling: ‘Ben je nou alweer met die dingen bezig!’

‘Ik ben aan het opbouwen voor 2 meao.’

‘En hoe lang duurt dat nog?’

‘Nou, ik loop voor. We zijn in de les bij hoofdstuk 10 en ik ben nu hoofdstuk 13 aan het voorbereiden. Het jaarpogramma gaat tot en met hoofdstuk 15. Dus, niet zo ...’

‘Ja ja, is wel goed. Misschien kun je de laatste drie hoofdstukken eens zonder die dingen proberen.’

‘Met bord en krijt?’

‘Nu je het zegt.’

‘Dat kan ik heel goed, hoor. Ik heb een mooi en duidelijk bordhandschrift.’

‘Nou, doe je best.’

‘Dat kost veel meer tijd in de les. En met zo’n overladen meao-programma, zou ik niet weten waarom.’

‘Omdat die dingen heel duur zijn en we niet van plan zijn daar steeds van bij te bestellen voor slechts één docent.’

Wien wilde eigenlijk zeggen: Dan koop ik ze zelf, maar hou ik ze ook zelf. Maar hij zweeg. Er begon iets te dagen.

Hij had ergens in maart een meao 2-groep voor zich. Het schooljaar ervoor was hij met deze groep begonnen. De sfeer was productief maar ontspannen en soms zelfs vrolijk. Twee jongens uit de groep, Bas en Joris, werkten in het weekend bij een hoveniersbedrijf en Wien moest nu de volkomen kale tuin van zijn onlangs betrokken huurhuis gaan inrichten. Feitelijk waren de twee een beetje bevriend met hem geworden want toen hij nog op zijn kamers boven de Rabobank in Velp vertoefde, kwamen zij ‘s avonds wel eens voor een biertje. Enfin, zij ritselden voor een ‘prijsje’ drie kuub grond en de hele door Wien geplande ‘inventaris’ van de tuin. Kruisverbanden als dit waren goed te hanteren. De jongens wisten hun plaats zodra ze de klas in kwamen. Dat hadden ze ook duidelijk onder elkaar afgesproken. Maar het was ontegenzeggelijk zo dat er een sfeer van vertrouwen heerste.

Op zeker moment was het reguliere werk in de les gedaan.

‘Wat zullen we doen?’ vroeg Wien. ‘Jullie kunnen al beginnen aan je volgende brief, scheelt werk thuis. Of ik laat je iets moois en iets leuks horen en zien.’

‘Ik ga voor leuk,’ zei Roderick van achteruit. Hij heette werkelijk Roderick en woonde in Rozendaal, maar viel verder wel mee. De rest sloot zich aan.

Wien nam twee sheets uit een insteekhoesje in de multomap. ‘Schrik niet, ik ga een gedicht voordragen.’

‘Oh nee, hè! Mag ik ondertussen beginnen aan de brief.’

‘Jij mag alles, als je maar braaf bent.’

‘Altijd.’

‘Maar het is bepaald niet zo’n wazig soft gedicht. Eerder een gruwelijk verhaaltje maar dan in fantastisch mooie Engelse taal. Let ook een beetje op woordkeus, rijm en ritme.’ Hij legde de eerste sheet op de overhead, die echter nog uit stond. ‘Het heet *Little Red Riding Hood and the Wolf* en is van Roald Dahl. Zegt dat iemand iets?’

‘Is dat die van Sjakie en de chocoladefabriek?’

Ja.’

‘Toch niet over roodkapje!’ riep een ander.

‘Inderdaad, maar dan naverteld door Roald Dahl. Ik kan je verzekeren, dat belooft dan op zich al wat.’

Hij klikte de overhead aan en liet de eerste pagina even op hen inwerken. Er werd al wat gegrinnikt vanwege de grappige illustraties door Quentin Blake. Wien begon. Hij gebruikte zijn normale stem voor de vertellende gedeelten, een iets hogere schrapende stem voor grootmoeder, een nog iets hoger geknepen stemmetje voor Roodkapje en een rauwe schorre stem met frequent stemverhef voor de wolf. Maar dit alles niet te zeer overdreven.

LITTLE RED RIDING HOOD AND THE WOLF

As soon as Wolf began to feel
That he would like a decent meal,
He went and knocked on Grandma’s door.

En meteen al op dit moment stond plotseling De Bruyne in de deuropening. Joris moest lachen. Waarschijnlijk vatte hij de *coincidence*. Merkw aardigerwijs sloeg verder niemand van de leerlingen acht op hem, dus deed Wien dat ook niet. Na een tijdje deed hij de deur stilletjes achter zich dicht en bleef staan mee-

luisteren, met strenge onverstoorbare blik ('frightful leer': wolf in bruin pak).

When Grandma opened it, she saw
The sharp white teeth, the horrid grin, *afschuwelijke grijns*
And Wolfie said, 'May I come in?'
Poor Grandmamma was terrified,
'He's going to at me up!' she cried.
And she was absolutely right.
He ate her up in one big bite.
But Grandmamma was small and tough, *taai*
And Wolfie wailed, 'That's not enough! *jammerde*
'I haven't yet begun to feel
'That I have had a decent meal!'
He ran around the kitchen yelping, *jankend*
'I've got to have a second helping!'
Then added with a frightful leer, *beangstigende blik*
'I'm therefore going to wait right here
'Till Little Miss Red Riding Hood
'Comes home from walking in the wood.'
He quickly put on Grandma's clothes,
(Of course he hadn't eaten those.)
He dressed himself in coat and hat.
He put on shoes and after that
He even brushed and curled his hair.
Then sat himself in Grandma's chair.
In came the little girl in red.
She stopped. She stared. And she said,

'What great big ears you have, Grandma.'
'All the better to hear you with,' the Wolf replied.
'What great big eyes you have, Grandma,'
said Little Red Riding Hood.
'All the better to see you with,' the Wolf replied.

He sat there watching her and smiled.

He thought, I'm going to eat this child.
Compared with her old Grandmamma
She's going to taste like caviare.

Then Little Red Riding Hood said, '*But Grandma,
what a lovely great big furry coat you have on.*'

'That's wrong!' cried Wolf. 'Have you forgot
'To tell me what BIG TEETH I've got?
'Ah well, no matter what you say,
'I'm going to eat you anyway.'

The small girl smiles. One eyelid flickers. *glinstert*
She whips a pistol from het knickers. *zwiept; (onder)broek*
She aims it at the creatures head
And *bang bang bang*, she shoots him dead.
A few weeks later, in the wood,
I came across Miss Riding Hood.
But what a change! No cloak of red,
No silly hood upon her head.
She said, 'Hello, and do please note
'My lovely furry WOLFSKIN COAT.'

De klas barstte uit in lachen. Het was meteen ook het einde van de les. De zoemer ging en iedereen stond op.

'Hahaha, meneer. Hebt u er zo nog meer?'

'Vast wel.'

Toen de helft naar buiten was, herinnerde Wien zich de aanwezigheid van De Bruyne. Maar verdomd, waar wás die?

'Joris, heb jij De Bruyne nog gezien?'

'Die is meteen na de bel naar buiten gegaan.'

'Oh? Niet gezien.'

Begin april mocht hij weer eens bij Mulder & co. op audiëntie.

'Wien, we houden het weer concreet. We bieden je een nieuwe tijdelijke aanstelling van een half jaar aan. Daarna moeten

we je een vaste aanstelling bieden of de samenwerking beëindigen. Wat vind je?’

Hij zei niks, antwoordde niet en keek de drie heren één voor één neutraal maar scherp aan. Hier viel niets meer te halen, dat was duidelijk. De waarschuwing van zijn collegaatje Frans was waarschijnlijk geen loze geweest. Er ging in een paar seconden veel door hem heen. Zou hij voor de vakantie al een nieuwe baan voor het volgend schooljaar kunnen vinden? Dat zou niet makkelijk worden. Hoe lagen zijn papieren? Hij viel nog steeds onder de categorie ‘jonge docent’ maar nu in ieder geval ook ‘met ervaring’. Bovendien had hij eindexamenklassen gedraaid. Daar kon Johan hem referenties over verschaffen. De arbeidsmarkt was niettemin nog idioot ongunstig. Hij wist op dat moment nog niet dat de HOS-nota er aan zat te komen.

‘Wat vind je, Wien?’ herhaalde Mulder. ‘Ik wil ons besluit ook best toelichten.’

‘Weten jullie wat,’ zei hij, ‘dan gooi me maar eruit.’

Nu kwam de stilte van gene zijde. De heren keken elkaar een ogenblik aan. Ze hadden hem een onmogelijk voorstel gedaan en wisten dat. Alleen hadden ze vast en zeker verwacht dat Wien ontdaan zou zijn of nog in discussie zou gaan. Maar daar hadden ze zich natuurlijk prima op voorbereid.

‘Goed, dan gaan we dat netjes regelen,’ zei Mulder.

Wien stond op. ‘Prettig hiernamaals,’ zei hij.

‘Hiernamaals?’

‘Nadat ik de deur achter me dicht heb gedaan.’

‘Ach zo,’ zei Mulder. Dat zei hij vaker. Zou hij ook, net als Esser, van origine leraar Duits zijn, vroeg Wien zich ter plekke af. Hij wist dat eigenlijk niet eens.

Thuis deed hij Elda verslag.

‘Dan zou ik ook niet meer gaan,’ zei ze. ‘Hun probleem.’

‘Dan krijg ik helemaal geen baan meer.’

‘Valt wel mee, denk ik. Dat wordt een situatief verhaal. Je bent dan niet ziek maar wel voor die werkplek. Niet vreemd op die manier, toch?’ Elda was daarin wel thuis, vooral vanwege haar werk voor een bedrijfsartsendienst.

‘Maar ik heb wel referenties nodig.’

‘Die Johan kan je daar toch mee van dienst zijn?’

‘Ja, dat denk ik wel.’

‘En misschien die jongen die ook Engels geeft op de meao.’

‘Ach, natuurlijk.’

‘Heeft die wèl een vaste aanstelling gekregen?’

‘Dat weet ik eigenlijk niet.’

‘Maar hoe dan ook, je bent niet ontslagen. Je gaat alleen niet akkoord met een tweede tijdelijke aanstelling, een derde zelfs. Een heel begrijpelijk besluit.’

‘Ja.’

Hij ging de week erna toch nog maar naar de school. Maar al heel snel voelde hij dat elke energie en motivatie weg was. Je kon onmogelijk jongelui enthousiast naar de toekomst dirigeren als je eigen toekomst onder druk stond. Hij liet de lessen maar lopen zoals ze gingen of niet gingen. Schreef simpelweg aan het begin van elke les wat opdrachten op het bord waarmee ‘ze’ aan de slag konden. Maar het interesseerde hem niets meer als het allengs iets rumoeriger werd.

‘Doet de projector het niet meer?’ werd regelmatig gevraagd.

‘Jawel, maar hij heeft geen zin vandaag.’

Aan het einde van de derde dag, een woensdag, zei hij in een klas: ‘Beste mensen, ik voel me niet zo goed.’

‘Dat is duidelijk,’ kreeg hij meteen als antwoord.

‘Ik heb vorige week een aanbod van de school gekregen waar weinig vertrouwen uit blijkt en dat heb ik daarom naast me neergelegd. Maar vrolijk word ik daar niet van.’ Er kwam een heleboel verontwaardigd commentaar en de leerlingen riepen

allerlei vragen. 'Ik wil er verder niks over kwijt,' onderbrak hij de tumult, 'want dat levert voor niemand iets op. Laten we zeggen dat er een tijd van komen is en een tijd van gaan. Dat laatste is voor mij nu aangebroken, al vind ik dat wel erg snel en maak ik me wat zorgen over mijn onderwijsloopbaan.'

Hij fietste naar huis en bleef daar tot en met de zomervakantie. De bedrijfsarts van de school stemde in. Zijn eerste onderwijsbaan zat erop.

Hij ging nog een of twee avonden naar Johan Poort. Johan deed oenschijnlijk luchtig over Wiens korte geschiedenis van anderhalf jaar aan de school. 'Ach Wien,' zei hij, 'je vindt zo een andere baan. En ik vraag me af of dit wel de juiste school voor je was.' Daarna hadden ze het nog zoals gebruikelijk over boeken, het Angelsaksisch en Middelengels waar Wien mee bezig was, Johans kruiden in zijn tuin en Wien over de indeling en de planten in zijn eigen pas aangelegde tussenwoningtuin van vijf bij twintig meter, over Zuid-Limburgse bieren enzovoort.

Maar het contact verwaterde, waarschijnlijk doordat Wien toch teleurgesteld was in Johan. Wat was dat? Ze hadden genoeg overlap gevoeld. Het leeftijdsverschil had daar geen enkele rol in gespeeld. De interactie was altijd onbelemmerd. Theoretisch gezien, er was een zeer ruim gedeelde subjectiviteit. Beider energieën sloten vrijwel naadloos aan. Dus dat wel. Wat was het dan, dat Wien iemand als Johan niet als het ware bij zich kon houden voor komende jaren? Vele jaren en ervaringen later formuleerde hij voor zichzelf een antwoord. Ja, 'sociologistiek' was er genoeg over-en-weerverkeer geweest, maar de vervolgstap daarbij is loyaliteit, solidariteit. Maar loyaliteit was weer niet het juiste woord, bedacht Wien. Loyaal was je aan je werkgever, de organisatie waarin je was opgenomen en die je werk en inkomen verschafte. En daarmee was je in reciproke vorm vooral ook loyaal aan jezelf. Dat leverde vanzelf doch on-

herroepelijk ingesleten gedragspatronen op die eigenbelang en zelfhaving hielpen waarborgen. Met andere woorden, loyaal was Johan wel genoeg, aan zijn baas en zichzelf. Maar vanuit een dergelijke loyaliteit was iets als solidariteit met een ander per definitie een onmogelijkheid, al was het er maar één. Aanvankelijk had Wien een gevoel van enig verraad, van lafheid gehad bij Johans relatieve onverschilligheid. Maar kon je dat zo wel noemen als gedrag een patroon was geworden? Gedragspatronen blokkeren de ziel en wijzen daardoor eerder op menselijke zwakte dan op lafheid, actief verraad of egoïsme. Solidariteit, los van belangen of gedragspatronen, en authenticiteit, waren en werden voor Wien een *conditio sine qua non* om überhaupt met iemand verder te kunnen of te willen. En zo nee, dan niet.